

УДК: 94(477.8):352“18/19”

© Тамара Богачик (Чернівці)

ХОТИНСЬКЕ ЗЕМСТВО ТА ЙОГО РОЛЬ У ЖИТТІ ПІВНІЧНОБЕССАРАБСЬКОГО КРАЮ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

У статті зроблено спробу проаналізувати основні напрямки діяльності Хотинського земства наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.; визначено вплив цього органу місцевого самоврядування на розвиток освіти, охорони здоров'я, бібліотечної справи, благоустрою населених пунктів і доріг Хотинського повіту, організацію сільських банків.

Ключові слова: земство, повітова управа, Хотинський повіт, сільські банки, місцеве самоврядування.

Тамара Богачик

Хотинское земство и его роль в жизни северобессарабского края в конце ХІХ - начале ХХ в.

В статье сделана попытка проанализировать основные направления деятельности Хотинского земства в конце ХІХ – начале ХХ в.; определено влияние этого органа местного самоуправления на развитие образования, здравоохранения, библиотечного дела, благоустройства населённых пунктов и дорог Хотинского уезда, организацию сельских банков.

Ключевые слова: земство, уездная управа, Хотинский уезд, сельские банки, местное самоуправление.

T. Bogachik

Khotynskiy District Council and its Role in North Bessarabia at the Late 19th - Early 20th Century

The article deals with an attempt to analyze the main activity directions of the Khotyn county at the end of ХІХ – at the beginning of ХХ century. The influence of this local government on the development of education, health Care, librarianship, public welfare and roads of Khotyn district, organization of rural banks is defined in the article.

Keywords: county, county council, Khotyn county, rural banks, local government.

Період незалежності України у вітчизняній історії визначив складний процес переосмислення минулого нашого народу, яке потребує не лише відмови від нав'язуваних раніше в історичній науці догм і поглядів, але й одночасно бережливого ставлення до її позитивних надбань. Сказане цілком стосується й вивчення діяльності установ місцевого самоврядування – земств, що розпочали свою діяльність ще в другій половині ХІХ ст. і відігравали важливу роль в опікуванні місцевої соціальної сфери. Більше того, земства прагнули допомогти місцевому населенню саме з тих питань, які потребували нагального вирішення¹.

В Хотинському повіті згідно з Статутом земських установ (скорочено – земств) від 1 січня 1864 р. було утворено земство у 1868 р., що дістало назву Хотинське. Цей виборний орган місцевого самоврядування наприкінці ХІХ століття впливав майже на все економічне і культурне життя у повіті, відігравши в цілому позитивну роль в його історії, зокрема у розвитку освіти, охорони здоров'я, благоустрою населених пунктів.

Окремі аспекти діяльності Хотинського земства частково досліджені буковинськими науковцями: В.М. Ботушанським, О.В. Добржанським, О.М. Масаном, Ю.І. Макаром у колективних працях “Буковина: історичний нарис”² та “Хотинщина”³. Функціонування цього органу місцевого самоврядування в контексті соціально-економічного розвитку Північної Бессарабії кінця ХІХ – початку ХХ ст. розглядав І. Зибачинський⁴. Однак, систематизованої праці з означеної проблеми немає.

Мета даної публікації – проаналізувати основні напрямки діяльності Хотинського земства наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст., визначити його вплив на соціально-економічний та культурний розвиток повіту, зокрема, на становлення освіти, охорони здоров'я, благоустрою населених пунктів і доріг, налагодження роботи інших служб. Основною джерельною базою пропонованої праці стали матеріали звітів, доповідей, статистичних даних Хотинської повітової земської управи, постанови чергових земських зібрань.

До введення земської управи майже всі податки на місцеві потреби поклалися на самих селян, яких одночасно цілком усунено від поділу зібраних коштів на різні видатки. Все це належало до компетенції урядових чиновників.

Творці Статуту земських установ у пояснювальній записці писали: “Завідування земськими справами повітів і губерній приділяється самому населенню повіту і губерній на тій самій підставі, на якій приватне господарство приділяється розпорядженню приватної особи, громадське господарство – розпорядженню самої громади... Ніхто не може пильніше й дбайливіше провадити господарство, як той, кому воно належить...”⁵. На жаль, Статут розходився з основною тезою пояснювальної записки, бо на практиці земства не завжди могли як слід розпоряджатися своїми коштами, адже їх діяльність досить часто була обмеженою.

Наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. виконавчим органом земських зборів Хотинського повіту була повітова земська управа. Збори земства відбувалися один раз на рік. Хотинська повітова земська управа складалася з голови та декількох членів. Члени земських зібрань, що звалися гласними, оби-

ралися по трьох куріях: повітових землевласників, міських виборців і виборних від сільських громад. Самі ж виконавчі органи земств (управи) обиралися на земських зібраннях на три роки⁶.

Хотинська повітова земська управа мала свій службовий апарат – земських працівників у різних сферах земського господарства: земські лікарі, фельдшери, ветеринари, агрономи, статистики, інженери, секретарі, діловоди, бухгалтери та ін. Місцевий губернатор наглядав за діяльністю земства. Земська управа повинна була звертатися до нього при затвердженні кожного свого службовця, крім робітників фізичної праці. Губернатор мав безапеляційне право не затверджувати на земські посади “політичнонеблагонадійних осіб”. Варто зазначити, що у згаданий вище період в Хотинському повітовому земстві дворяни становили 70%, а очолював земство тривалий час великий землевласник Хотинщини – Михайло Михайлович Крупенський⁷.

На земських зібраннях обиралися представники до повітових комісій органів влади, зокрема: до комісії зі складання списків присяжних засідателів, до міської комісії з квартирних податків, до повітової комісії з промислового податку, завідуючих військово-кінними округами, почесних мирових суддів та ін.⁸.

Хотинська земська управа відігравала досить позитивну роль в організації ремонту шосейних доріг між населеними пунктами повіту. Так, приміром, у 1890 році земством було організовано “...пешихь 930 человекъ и рабочих с подводами 1032 человека и употреблено 33 рабочих дня...” для ремонту доріг між селищами Новоселицької, Сталінештської, Липканської і Грозинецької волостей⁹.

Земська управа у разі необхідності повинна була забезпечувати в різних населених пунктах повіту підводи для новобранців армії, які мали прибути до місця призначення. Якщо ж у повіті перебували на постій війська, то в обов'язки земства входило завдання знайти квартири для їх розміщення. Наприкінці XIX ст. в Хотинському повіті вже майже не було військових частин, тому розпоряджень щодо розквартирування новобранців не давалося¹⁰.

У земському самоврядуванні брало участь все населення, як мало земельну власність: дворяни, духовенство, міщани, селяни. Від них шляхом сплати податків з кожної десятини землеволодіння надходили кошти для різноманітної діяльності земства. Хоча в земстві цілковито панували дворяни-поміщики, які прагнули захопити якомога більше місць у губернських та повітових земських зібраннях, проте їх діяльність мала і деякі позитивні наслідки. Хотинське земство неодноразово виступало ініціатором багатьох важливих справ у повіті, у тому числі в організації очищення русла Дністра, що зробило його доступним для судноплавства і дало можливість для транспортування різних вантажів у 90-х роках XIX – на початку XX ст.

Земство в зазначений період популяризувало і запроваджувало нововведення у сільському господарстві. Ще у 80-х роках XIX ст. при Хотинській земській управі існував агрономічний відділ, однак “...существование его не оставило по себе сколько-нибудь полезных результатов...”¹¹. Тому земське зібрання вирішило створити особливу комісію з гласних, яка за участю уповноваженого Міністерства землеробства і досвідчених сільських господарів зайнялась би організацією агрономічної освіти в повіті. На думку губернської і повітової управ, такі організації повинні мати “...устройство опытных и показательных полей, при помощи которых скорее всего возможно убедить население в действительной пользе и выгоде рациональных приёмов сельского хозяйства...”¹². Наприкінці XIX ст. така агрономічна організація вже почала функціонувати, проте її послугами користувалась лише привілейована частина населення повіту – дворяни і поміщики.

Наприкінці XIX – на початку XX ст. земство влаштовувало короткотермінові курси з вивчення основ ведення землеробства і тваринництва, організовувало повітові сільськогосподарські виставки, створювало пункти прокату сільськогосподарських машин та інвентарю. В Хотинському повіті, як і на всій території Бессарабської губернії, земство поширювало друковані лекції досвідчених агрономів із США. Крім того, Хотинське земство створило розсадник, де вирощували саджанці плодкових дерев¹³.

Заслугове на увагу діяльність земства зі створення сільських банків, (ощадно-кредитних кас) які в 90-х роках XIX ст. “...представились совершенно новым видом учреждений”¹⁴. Запропонований статут сільських банків передбачав, що ці товариства мали на меті надавати селянам-засновникам можливість одержувати позики. Вклади до сільського банку приймалися на терміни, визначені довірчою радою. Кожній особі, що зробила вклад, видавалась іменна книжка, до якої записувались усі операції по вкладах. Внесений вклад міг передаватись його власником іншій особі, але на це обов'язково мав бути дозвіл з боку довірчої ради, про що робилась відмітка у згаданій вище іменній книжці. Передача вкладної книжки без зазначеної заяви вважалась недійсною.

В окремому розділі Статуту сільських банків зазначалося, що позики надавалися лише селянам громадських товариств, що були засновниками банку. Найбільша сума позики окремій особі не повинна перевищувати 1/20 частини основного капіталу. Особи, які бажали одержати позику, повинні звертатися до довірчої ради. Термін позики визначався при видачі й не міг тривати більше одного року.

Управління довірчої ради сільського банку складалося з трьох членів, яких обирали на щорічних сільських сходах. Сільські общини обирали розпорядника, який вів розрахункові справи сільського банку, приймав і видавав грошові суми під наглядом чергового члена довірчої ради, складав звіт банку¹⁵. Незважаючи на таку організацію сільських банків, їх кількість зростала досить таки повільно – на початку ХХ ст. у повіті їх нараховувалося лише вісім¹⁶.

Діяльність повітових земств у шкільній справі почала помітно розвиватися наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. і виявилася не тільки в утриманні шкіл на кошт земства, в розширенні шкільної мережі, але також у стараннях підвищити рівень навчання в школі. Губернське земство своє піклування справами шкільництва виявляло переважно у формі виділення позики повітовим земствам: на будову шкільних приміщень, організацію учительських курсів, відкриття шкіл професійної освіти, розроблення планів і проектів для поліпшення шкільної справи в межах цілої губернії.

Наприкінці ХІХ ст. кількість шкіл, відкритих земством, зростала у висхідному порядку. Для порівняння: у 1877 р. в Хотинському повіті діяло 47 земських шкіл, у 1898 р. їх було вже 57¹⁷. Отже, число шкіл зросло в 1,2 рази. Варто зазначити, що на 5,1 тисячі населення у 1898 р. припадала одна школа. На початок ХХ ст. тут уже існувало 68 початкових шкіл. На той час у повіті діяли ще й приходські, приватні школи, але найкращу початкову освіту давали саме земські школи.

В місті Хотині в зазначений період існувало дві приходські школи, утримання яких здійснювало Хотинське земство. У звітах Хотинської повітової земської управи тоді вказувалось, що "...содержание училищ изъ городских сумъ: на 1-ое училище – 486 руб. 50 коп., на второе – 389 руб. 50 коп..."¹⁸.

Згідно зі звітами земської управи дістаємо цікаві відомості про якість навчання учнів. У 27 однокласних школах-комплектах учні навчалися "добре" і "дуже добре", в 22 школах – "задовільно" і в трьох школах – "незадовільно".

У 1890-1891 рр. у селах повіту збільшується кількість земських шкіл. Згідно зі звітом за згаданий вище навчальний рік штатного спостерігача – Василя Завайчинського, дістаємо відомості, що в селах Атаки, Рукшин, Рашків, Ржавинці, Клішківці, Владича, Ширівці, Каплівка функціонували земські народні однокласні школи, а в Чепоносах, Гордівцях, Поляні, Рухотині, Недобойцях, Круглику, Пашківцях, Данківцях узагалі не було ніяких шкіл¹⁹.

Хотинське земство, що опікувалось освітою в повіті, заснувало стипендії для найкращих учнів. Так, у 1895-1896 н.р. в Хотинській повітій школі було три стипендіати, що одержували по 5 рублів на місяць; у Зарожанській двокласній школі було 24 стипендіати, що теж мали стипендію – 5 рублів. Кількість учителів у повіті була невеликою, тому більшості з них доводилось викладати предмети за кількома програмами. Для вирішення цієї проблеми та підвищення фахового рівня вчителів скликались чергові повітові земські збори, а також з'їзди народних учителів²⁰.

Тоді ж членом Хотинської училищної повітової ради від земства Л.М. Гаєвським було запропоновано організувати в 1897 – 1899 рр. в м. Хотині, в канікулярний період, чотиритижневі короткі педагогічні курси, які б стали, на думку земства, дієвою формою поповнення знань народних учителів. Для керівництва курсами земство запропонувало досвідчених педагогів. На організацію курсів у зазначений період було виділено 3 600 руб.²¹

Хотинське земство видавало також стипендії і народним учителям для навчання власних дітей у середніх навчальних закладах. Щорічно для цього виділялося 1000 рублів. Учительська платня тоді становила 300 руб. на рік.

Наприкінці 90-х років ХІХ ст. повітова земська управа зазнала певних труднощів: не в усіх селах, де існували земські школи, сільські громади погоджувались на збільшення розміру збору на утримання шкіл. Як наслідок, земське зібрання вирішило такі школи не утримувати, а закрити²².

Земством велася робота і щодо запровадження професійної освіти. При Хотинській повітій школі існував ремісничий клас. Фінансування його здійснювалось за рахунок Хотинського земства – 864 руб. та міських доходів – 400 руб.²³. Тут навчали столярно-токарній та шевській справам. На утримання цього класу вже у 1896 р. земство виділяло 745 руб.²⁴.

Хотинським земством велася робота з відкриття школи садівництва у с. Владична, ковалів – у с. Козиряни, гончарів – у с. Поляна; шевців, кравців, кушнірів – у с. Довжок. У січні 1897 р. в одному з найбільших сіл повіту – Клішківцях, в урочищі Діброва, відкрито ремісниче училище з трьома відді-

лами: ковалів, бондарів, колісників, яке було розраховане на 25 учнів. Існувало воно також за рахунок земства. Земська управа запросила вчителів сюди іноземців: ковалів навчав Радомський (поляк), колісників – Бітнер (німець), бондарів – Месс (австрієць)²⁵. Біля училища було побудовано чотири кам'яні будинки: один головний корпус для навчання і три будинки, де містились квартири вчителів та інтернат. Навчання, харчування і одяг для учнів були безкоштовними.

Піклувалося Хотинське земство і про медичне обслуговування населення повіту. Відповідно до рішення земства, повіт було поділено на медичні дільниці, які очолювали земські лікарі. Вони відповідали за всю медичну та профілактичну роботу, контролювали використання медикаментів. Оплата праці земського лікаря була значно вищою від оплати земського вчителя і коливалася від 1200 до 2100 руб. на рік. У штаті медичних дільниць, окрім земського лікаря, були і фельдшери²⁶.

Перша повітова земська лікарня у Хотині відкрилася ще у 1871 р. й була розрахована на 10 ліжок. На початку 90-х років XIX ст. зусиллями земства тут було побудоване окреме приміщення. Витрати на розвиток медичного обслуговування у 1901 р. становили 20% від загального бюджету Хотинського земства²⁷. У с. Клішківцях у 1883 р. відкрито земську дільничну лікарню з прийомною палатою на три ліжка²⁸. Розташовувалась тоді лікарня у маленькому будиночку, що раніше належав грекам-орендаторам. У лікарні працювали: лікар, фельдшер, медсестра-акушерка. Лікування здійснювалось безкоштовно. У 1900 р. завдяки зусиллям лікаря Струменського Олександра Євгеновича в селі була побудована нова лікарня на 6 ліжок. Земський лікар К.П. Михалевич у Кельменцях домігся спорудження лікарні на 10 ліжок у 1894 р.²⁹.

Однак недостатня кількість земських лікарів та фельдшерів, а також відсутність спеціалізованих приміщень не дозволяли повною мірою надавати необхідні послуги населенню Хотинського повіту.

Не залишалася поза увагою повітового земства і бібліотечна справа. Так, у 1895 р. за ініціативою представників місцевої інтелігенції на чолі з повіреним Ю. Томашевським у м. Хотині засновано публічну бібліотеку. На початок XX ст. кількість книг у ній досягла майже 4-х тисяч³⁰. Питання про відкриття народних бібліотек досить часто слухалося на земських зібраннях. Так, приміром, на XXXIII чергових повітових земських зборах, що проходили у 1901 р., окремим питанням виносилося питання про народні бібліотеки³¹.

Варто зазначити, що на той час існувало 10 сільських бібліотек, на відкриття яких земство виділило понад 1 тис. руб.³² Майже половина земських шкіл мала власні бібліотеки.

Аналіз різноманітних джерел з означеної проблеми підводить до висновку, що Хотинське земство наприкінці XIX – на початку XX ст. було справжнім органом місцевого самоврядування, в якому брали участь представники різних верств населення Хотинського повіту. Земство відало в повіті господарськими справами: організувало упорядкування шляхів сполучення, будівництво шосейних доріг, створювало сільські банки та агрономічні організації, відкривало лікарні, школи, бібліотеки. А справа освіти в повіті взагалі розвивалася передусім зусиллями земства. Саме вони наприкінці XIX ст. забезпечували діяльність понад 60 шкіл, допомагали їм у фінансуванні, проведенні ремонтів, постачанні навчальними посібниками та обладнанням. Від цього органу самоврядування значною мірою залежало створення нових шкіл, забезпечення їх учителями. Хотинське земство контролювало діяльність шкіл, відповідність отриманих учнями знань державним стандартам. Завдяки діяльності земства на початку XX ст. народна освіта досягла помітних успіхів: майже кожна сільська громада мала школу. Але збільшення кількості шкіл у зазначений період не вирішувало повністю проблем освіти в краї, адже поза школою перебувала ще значна частина дітей шкільного віку.

Хотинське земство докладало чимало зусиль для підтримки функціонування перших ремісничих класів та шкіл, що ставали осередками професійної освіти тогочасної Хотинщини.

¹ Зибачинський І. Розвиток земської медицини та ветеринарії Хотинського повіту Бессарабії у пореформений період (70 рр. XIX – поч. XX ст.) // Питання історії України: Збірник наукових статей. – Чернівці, 2003. т. 6. – С. 243.

² Буковина: історичний нарис. – Чернівці: Зелена Буковина. – 1998.

³ Добржанський О.В., Макар Ю.І., Масан О.М. Хотинщина. Історичний нарис. – Чернівці: Молодий буковинець, 2002. – 464 с.

⁴ Зибачинський І. Соціально-економічний, суспільний та культурний розвиток Північної Бессарабії у другій половині XIX ст. – на початку XX ст. // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Спеціальність: 07.00.01. – Чернівці, 2005. – 23 с.; Зибачинський І. Розвиток земської медицини та ветеринарії Хотинського повіту Бессарабії у пореформений період (70 рр. XIX – поч. XX ст.) // Питання історії України: Збірник наукових статей. – Чернівці, 2003. – Т. 6. – С. 243.

⁵ Хотинское земство. Отчеты, доклады, сметы, раскладки Хотинской уездной земской управы и постановления очередных земских собраний. – Хотин.: Типография М. Ландвигера, 1901. – С. 6.

⁶ Там само.

⁷ Буковина: історичний нарис. – С. 110.

- ⁸ Хотинское земство. Отчеты, доклады, сметы, раскладки Хотинской уездной земской управы и постановления очередных земских собраний. – Хотин: Типография М. Ландвигера, 1899. – С. 388.
- ⁹ Хотинское земство. Отчеты, доклады, сметы, раскладки Хотинской уездной земской управы и постановления очередных земских собраний. – Хотин: Типография М. Ландвигера, 1899. – С. 16.
- ¹⁰ Там само.
- ¹¹ Хотинское земство. Доклад “О введении земской агрономической организации”. – Хотин, 1900. – 206 с.
- ¹² Добржанський О.В., Макар Ю.І., Масан О.М. Хотинщина. Історичний нарис. – Чернівці: Молодий буковинець, 2002. – 464 с.; Хотинское земство. Доклад “О введении земской агрономической организации”. – Хотин, 1900. – 206 с.
- ¹³ Добржанський О.В., Макар Ю.І., Масан О.М. Хотинщина. Історичний нарис. – Чернівці: Молодий буковинець, 2002. – С. 207.
- ¹⁴ Хотинское земство. Доклад комиссии, избранной XXVII очередным Уездным Земским Собранием, по вопросу о сельских банках. – Хотин: Типография М. Ландвигера, 1896. – 114 с.
- ¹⁵ Там само.
- ¹⁶ Добржанський О.В., Макар Ю.І., Масан О.М. Хотинщина. Історичний нарис. – Чернівці: Молодий буковинець, 2002. – С. 164.
- ¹⁷ Сірополко С. Історія освіти в Україні. – К.: Наукова думка, 2001. – С. 355.
- ¹⁸ Державний архів Чернівецької області (далі ДАЧО). Хотинська повітова рада. – Фонд 227. – Оп. 1, спр. 3. – С. 63.
- ¹⁹ ДАЧО. Хотинська повітова епархіальна училищна рада. – Фонд 375. – Оп. 1, спр. 2. – С. 3.
- ²⁰ Хотинское земство. Доклад комиссии, избранной XXVII очередным Уездным Земским Собранием, по вопросу о сельских банках. – Хотин: Типография М. Ландвигера, 1897. – С. 199.
- ²¹ Там само.
- ²² Хотинское земство. Доклад комиссии, избранной XXVII очередным Уездным Земским Собранием, по вопросу о сельских банках. – Хотин: Типография М. Ландвигера, 1901. – С. 299.
- ²³ Хотинское земство. Отчет о состоянии Ремесленного класса при Хотинском Уездном Училище за 1889 уч. год. – Хотин, 1890. – С. 86.
- ²⁴ Там само, с.118.
- ²⁵ Літопис с. Клішківці Хотинського району Чернівецької області // Літописець Карвацький Д. С., 1921 р. – С. 47.
- ²⁶ Зибачинський І. Розвиток земської медицини та ветеринарії Хотинського повіту Бессарабії у пореформений період (70 рр. XIX –поч. XX ст.)// Питання історії України: Збірник наукових статей. – Чернівці, 2003. – С. 243.
- ²⁷ Добржанський О.В., Макар Ю.І., Масан О.М. Хотинщина. Історичний нарис. – Чернівці: Молодий буковинець, 2002. – С. 173.
- ²⁸ Літопис с. Клішківці Хотинського району Чернівецької області // Літописець Карвацький Д. С., 1921 р. – С. 32.
- ²⁹ Добржанський О.В., Макар Ю.І., Масан О.М. Хотинщина. Історичний нарис. – Чернівці: Молодий буковинець, 2002. – С. 173.
- ³⁰ Там само, с.171.
- ³¹ Хотинское земство. Отчеты, доклады, сметы, раскладки Хотинской уездной земской управы и постановления очередных земских собраний. – Хотин: Типография М. Ландвигера, 1901. – С. 304-305.
- ³² Добржанський О.В., Макар Ю.І., Масан О.М. Хотинщина. Історичний нарис. – Чернівці: Молодий буковинець, 2002. – С. 172.

УДК: 94(477.85):323.1“1918”

© Василь Ботушанський (Чернівці)

БУКОВИНЦІ У БОРОТЬБІ ЗА УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВНІСТЬ: ДО 95-РІЧЧЯ БУКОВИНСЬКОГО НАРОДНОГО ВІЧА 3 ЛИСТОПАДА 1918 Р.

У статті висвітлюються революційні події жовтня-листопада 1918 р. на Буковині, пов'язані з розпадом Австро-Угорщини, ухвалою Буковинського народного віча 3 листопада про входження Північної Буковини до складу Західноукраїнської держави і бажання приєднатися до Великої України та встановлення в краї української державної влади.

Ключові слова: Буковина, віче, українці, Крайовий комітет, влада, Чернівці, рішення.

В. Ботушанський

Буковинцы в борьбе за украинскую государственность (К 95-летию Буковинского народного веча 3 ноября 1918 г.)

В статье освещаются революционные события октября-ноября 1918 г. на Буковине, связанные с распадом Австро-Венгрии, решением Буковинского народного веча 3 ноября о вхождении Северной Буковины в состав Западноукраинского государства и желании присоединиться к Великой Украине и о установлении в крае украинской государственной власти.

Ключевые слова: Буковина, вече, украинцы, Краевой комитет, власть, Черновцы, решение.

V. Botushanskyy

Bukovina in the Struggle for Ukrainian Statehood:

By the 95th Anniversary of the Bukovinian People's Chamber, November 3, 1918

The article highlights the revolutionary events of October-November 1918 in Bukovina connected with the collapse of Austria-Hungary; decision on the Bukovinian People's Chamber on November 3 that Northern Bukovina should be included to the Western Ukrainian State and the desire to join the Great Ukraine. The article also describes the establishment of Ukrainian government in the province.

Keywords: Bucovina, council, Ukrainians, National Committee, authority, Chernivtsi, decision.